

Η ΚΡΥΦΗ ΔΥΝΑΜΗ ΜΙΑΣ ΕΞΕΓΕΡΣΗΣ ΕΙΝΑΙ ΟΤΙ ΕΞΑΠΤΕΙ ΤΗ ΦΑΝΤΑΣΙΑ

Ήταν αργά το απόγευμα της 5ης Δεκεμβρίου 2008 και διάβαζα το κόμικ “V for Vendetta”, όταν μία φράση με ταρακούνησε: “Όσο πιο απόλυτη είναι η σιωπή, τόσο πιο εκκωφαντικός θα είναι ο κρότος που θα τη σπάσει”. Ακόμα η οικονομική κρίση δεν είχε διαταράξει το κυρίαρχο αφήγημα του καπιταλισμού ως μονόδρομου και μία αυθόρμητη εξέγερση σε μία χώρα του δυτικού κόσμου φάνταζε ουτοπία. Στάθηκα λοιπόν στη φράση αυτή, που ενώ την ένιωθα τόσο πιστευτή, δεν υπήρχε κανένα δεδομένο που να την υποστηρίζει και αναρωτήθηκα αρκετά μέσα μου..

Μία ημέρα αργότερα, μία σφαίρα καρφώνεται στην καρδιά του μαχητικού συντρόφου Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου. Η σφαίρα προήλθε από το όπλο ενός μπάτσου, που όπως είχε προειδοποιήσει ο υπουργός Δημόσιας Τάξης Βύρων Πολύδωρας, είχε ευαίσθητο νευρικό σύστημα και πυροβολεί. Το ίδιο βράδυ ξέσπασε η οργή. Αρχικά ο αναρχικός/αντιεξουσιαστικός χώρος και τις επόμενες μέρες επεκτάθηκε σε μαθητές, φοιτητές, μετανάστες, αποκλεισμένους. Δημόσια κτίρια καταλήφθηκαν, από πανεπιστήμια μέχρι δημαρχεία και τη Λυρική σκηνή, σε ένα φόντο πολύωρων συγκρούσεων με την αστυνομία, εκτεταμένων καταστροφών και λεηλασιών τραπεζών και πολυκαταστημάτων. Όχι μόνο είχε σταλεί ένα μήνυμα στους αποθρασυμένους κατασταλτικούς μηχανισμούς του κράτους, αλλά πλέον το όραμα μιας αναρχικής εξέγερσης κέρδιζε απρόσμενα έδαφος. Μία ασύλληπτη ποικιλομορφία δράσεων, απόψεων, υποκειμένων, ομαδοποιήσεων, οργανώσεων κτλ. συνέθετε τον ξεσηκωμό του Δεκέμβρη.

Η δυναμική του αναρχικού προτάγματος στον ελλαδικό χώρο επανέφερε το ξεχασμένο όραμα της γενικευμένης εξέγερσης, γιατί σε αντίθεση με τις συγκεντρωτικές δομές και λογικές, έδωσε χώρο στο κάθε υποκείμενο να πάρει πρωτοβουλίες και να εκφραστεί, ακριβώς γιατί δεν υπήρχε περιοριστικό καπέλο στην αυθόρμητη έκφραση.

Στη συνέχεια, η εξέγερση αυτή άφησε άμεσες οργανωτικές παρακαταθήκες με ευδιάκριτη αντανάκλαση στις δράσεις όλων των μορφών, κάτι που εν τέλει αναπόφευκτα οδήγησε στην αναβάθμιση της κρατικής καταστολής.

Άφησε επίσης χαραγμένο ανεξίτηλα στη μνήμη μας το βίωμα της εκστατικής κατάστασης της γενικευμένης άμεσης σύγκρουσης με το κράτος και τις εξουσιαστικές δομές σε όλα τα επίπεδα.

Όμως η εξέγερση αυτή δεν νικήθηκε από την καταστολή. Η εξέγερση έσβησε σταδιακά και δεν πέτυχε ένα άλμα προς μία άμεση εφαρμογή των προταγμάτων μας στην πράξη, καθώς τα γεγονότα ήδη είχαν ξεπεράσει τη φαντασία των υποκειμένων που συμμετείχαν. Η εξέγερση έσβησε λόγω εγγενών αδυναμιών των προτάσεων μας. Με την αδυναμία διαρκούς συντονισμού των δράσεων, ως την πιο προφανή αιτία της απόσβεσης, τα περισσότερα βέλη της κριτικής στράφηκαν στην απουσία συγκεντρωτικής οργάνωσης ή ιδεολογίας. Προτάθηκε ο μετασηματισμός του χώρου σε κίνημα με ενιαία δομή, ιδεολογία και ιεράρχηση προτεραιοτήτων αγώνα.

Φυσικά αυτό προσκρούει στο κλασικό πρόβλημα των συγκεντρωτικών δομών, δηλαδή το ότι ανταγωνίζονται μεταξύ τους για την κατάληψη της πολιτικής και οργανωτικής ηγεμονίας. Ένα παράδειγμα με εκτεταμένη εφαρμογή στην ιστορία της αριστεράς, με συγκρούσεις, ίντριγκες, δολοφονίες και ολοκληρωτισμούς. Μία μορφή οργάνωσης που αναπαράγει τον κρατισμό σε μικρογραφία. Παράλληλα, σε μία υποθετική επικράτηση μιας τέτοιας ιδεολογικής ενοποίησης, θα λάμβανε χώρα ένας θεωρητικός αυτοακρωτηριασμός και η απεύθυνση θα περιοριζόταν σε συγκεκριμένα κοινωνικά κομμάτια ενώ θα χανόταν η δυνατότητα της πολυδιάστατης απεύθυνσης στη σύγχρονη πολυσυλλεκτική κοινωνία όπου το κάθε υποκείμενο έχει διαφορετικούς προβληματισμούς, αξίες, επιθυμίες, βιώματα.

Φυσικά οι ιεραρχικές δομές τυπικές ή άτυπες συνθέτουν ένα κοινωνικό περιβάλλον που ευνοεί τους πιο Μακιαβελικούς, καθότι είναι ικανότεροι στο χειρισμό ανθρώπων, αλλοτριώνοντας δομικά τις επαναστατικές ομάδες.

Επιπλέον οι συγκεντρωτικές δομές κάθε είδους, έχουν ένα ευάλωτο σημείο: το κέντρο τους. Για αυτό και είναι πολύ εύκολο να ελεγχθούν, μέσω εκβιασμών και ψυχολογικών χειρισμών και οδηγούνται αναπόφευκτα στον συμβιβασμό, στην ήττα ή στην αφομοίωση. Αντίθετα, οι διάχυτες δομές χτυπιούνται πιο δύσκολα, άρα η αποκέντρωση είναι η δύναμή μας, είναι η πηγή της αστείρευτης επιμονής του αναρχικού κινήματος να διατηρεί τα εξεγερσιακή χαρακτηριστικά, όταν στο δυτικό κόσμο οι υπόλοιποι έχουν συμβιβαστεί. Η εξέγερση του Δεκέμβρη ήταν εφικτή ακριβώς εξαιτίας αυτής της αποκέντρωσης.

Όμως το πιο σημαντικό είναι η παρουσία της ποικιλομορφίας έναντι της επιβεβλημένης ομοιομορφίας. Η ποικιλότητα αποτελεί βασική προϋπόθεση της εξέλιξης της ζωής, και το ίδιο ισχύει για οποιαδήποτε μορφή οργάνωσης, ιδέας, πρακτικής. Η ποικιλότητα είναι ο πλούτος από τον οποίο προκύπτει η δυναμική μας εξέλιξη και όταν η αξία της γίνει κοινή συνείδηση, η

συμβιωτική σχέση των επιμέρους μορφών του αναρχικού αγώνα θα ανατινάξει τα θεμέλια του κρατισμού.

Που ανιχνεύονται λοιπόν οι ελλείψεις; Εκεί θα εστιάσω στη συνέχεια καθώς η αποκλειστική προβολή των θετικών σημείων άνευ αυτοκριτικής, δεν θα είχε να συνεισφέρει τίποτα. Για λόγους αναγνωσιμότητας κατατέμνω την αυτοκριτική και τις προτάσεις που απορρέουν από αυτή σε τρεις ενότητες: σε επίπεδο ιδεών, πρακτικών και οργάνωσης.

Επίπεδο ιδεών

Στον αντίποδα των συνεκτικών, μονολιθικών, μαρξιστικών ιδεολογιών, οι αναρχικές κοσμοθεωρήσεις μοιάζουν να είναι όσες και τα άτομα-φορείς τους. Η αμφισβήτηση των κυρίαρχων ιδεολογημάτων από τάσεις του αναρχικού κινήματος προχώρησε από την οικονομική ισότητα στην άρνηση της επιβολής της κοινωνίας στο άτομο, από την ισότητα των φύλων στην σεξουαλική απελευθέρωση, από την ανθρωποκεντρική οικολογία στον βιοκεντρισμό. Η κριτική στο καταστροφικό βιομηχανικό σύστημα ριζοσπαστικοποιήθηκε ολόενα και περισσότερο και επεκτάθηκε στην ίδια την τεχνολογία, στην επιστήμη και στο ιδεολόγημα της προόδου. Αναζητήθηκαν νέες φιλοσοφικές θέσεις που τόλμησαν να προκαλέσουν θεμελιακά τη σκέψη του σύγχρονου ανθρώπου στον λογικοκρατούμενο κόσμο, θέσεις που περιφρονούν τον ορθό λόγο και την ύπαρξη ενιαίας κοινής πραγματικότητας. Η αδιαμφισβήτητη γονιμότητα της εμβάθυνσης της αμφισβήτησης σε όλα τα επίπεδα δημιούργησε μία αστείρευτη δεξαμενή ιδεών και επέκτεινε την ευρύτητα της απεύθυνσης.

Σε πολλές περιπτώσεις όμως η αμφισβήτηση αυτή οδηγείται από απόλυτες ιδέες οι οποίες τείνουν να αποτελέσουν ταυτότητα για ομαδοποιήσεις ή τάσεις, στο εσωτερικό των οποίων προκύπτει ένας ανταγωνισμός για το ποιος θα εκφράσει σε πιο απόλυτο βαθμό την ιδέα-ταυτότητα της ομάδας. Άμεση συνέπεια αυτού είναι η εγκατάλειψη της αναζήτησης ολιστικών θέσεων, ο διανοητικός αυτοπεριορισμός, και η περιχαράκωση. Σε συνδυασμό με μία διανοητική οκνηρία, οδηγεί σε επιφανειακή αντιμετώπιση σημαντικών ζητημάτων και εν τέλει σε αποπροσανατολισμό της ίδιας της δράσης, καθώς σύμφωνα με τη δική μου κοσμοθεώρηση, η σκέψη υπάρχει επειδή κατευθύνει τη δράση.

Χωρίς να στοχεύω σε κάποια ενοποίηση των επιμέρους τάσεων και όντας ταγμένος εχθρός της ομοιομορφίας, θεωρώ ότι οι συνθέσεις των αντιτιθέμενων θέσεων και ως εκ τούτου η ελευθερία της επικοινωνίας και της κριτικής, είναι απολύτως αναγκαία ώστε να παράγονται νέες αντιτιθέμενες απόψεις για την εξέλιξή μας ως άτομα και ως κοινότητες.

Στην κατεύθυνση αυτή, πρώτη προϋπόθεση είναι η αποβολή μιας κουλτούρας δυσανεξίας στην κριτική που έχει τις ρίζες της στην υπερτιμημένη αξία της εικόνας του εαυτού που προβάλλουμε προς τα έξω. Έτσι, όταν εκφράζουμε μία θέση, ταυτιζόμαστε με αυτή και η όποια κριτική πλήττει

την ιερή μας εικόνα, οργιζόμαστε και οδηγούμαστε σε λεκτική ή φυσική βία. Συνδυαστικά με τη μάτσο κουλτούρα που διατρέχει ολόκληρη την κοινωνία -και τα πιο ριζοσπαστικά κομμάτια της- η φυσική βία μοιάζει να αποτελεί ιδανικό υποκατάστατο των επιχειρημάτων. Προσωπικά βέβαια ποτέ δεν πείστηκα για το δίκαιο του ισχυρού αν και σε ένα υπόρρητο επίπεδο η επιβολή της κυριαρχίας μέσω της βίας οδηγεί πολλούς σε εσωτερική ταύτιση με τον ισχυρό. Ωστόσο η διαδικασία αυτή δεν έχει καμία σχέση με το αναρχικό όραμα. Αντίθετα οδηγεί σε αποδιάρθρωση των σχέσεων αλληλεγγύης, σαμποτάρει το διάλογο, καταστρέφει τις πιθανότητες διαμόρφωσης συνθετικών θέσεων. Μόνο η καλλιέργεια μιας νέας κουλτούρας ανοχής στην κριτική, που δεν αφήνει κανένα περιθώριο αποδοχής στη φυσική βία, μπορεί να οδηγήσει στην πολυπόθητη ενότητα στη δράση αλλά και στην διανοητική εξέλιξή μας, ατομικά και συλλογικά.

Θα συνεχίσω εκθέτοντας έναν επαναπροσδιορισμό βασικών συστατικών της σκέψης που χαρακτηρίζουν τη δική μου αναζήτηση ολιστικών προσεγγίσεων και συνθέσεων με την ελπίδα ότι μπορεί οι στοχασμοί μου να φανούν χρήσιμοι στην διαδικασία διαρκούς θεωρητικής αντιπαράθεσης.

Ξεκινάω από τη σχέση λογικής – συναισθήματος, διότι η συνείδηση των ίδιων των εσωτερικών μηχανισμών της σκέψης μας αποτελεί βασικό ζητούμενο στη διαδικασία αυτή. Συχνά αυτά τα δύο αδιαίρετα στοιχεία της σκέψης προβάλλονται ως αντιτιθέμενα και απέναντι σε μία κοινωνική προσταγή να σκεφτόμαστε λογικά, προκύπτει μία φυσική άρνηση εντός του ανταγωνιστικού κινήματος η οποία οδηγεί σε μία υιοθέτηση συναισθηματικού - βιωματικού λόγου σε βάρος του αναλυτικού.

Αυτό που αποκρύπτεται, είναι ότι η λογική ως εργαλείο σκέψης στερείται στόχων και κινήτρων. Τα συναισθήματα θέτουν τους στόχους και μας κινητοποιούν. Η λογική αναλύει τον σύνθετο κόσμο μας και ανασυνθέτει πιθανές κατευθύνσεις δράσης. Τα πιθανά αποτελέσματα προβάλλονται εσωτερικά στο νου και προκαλούν τις ανάλογες συναισθηματικές αντιδράσεις που καθορίζουν τις επιλογές μας. Αυτή η διαδικασία αναδομείται από μία κοινωνικά επιβεβλημένη ψευδή συνείδηση για να οδηγήσει σε ψευδαισθήσεις καθαρά λογικών (η καθαρά συναισθηματικών) αποφάσεων. Σε ένα επίπεδο καθημερινότητας επιβιώνουμε αξιοποιώντας τη σκέψη στο σύνολο της και θεωρώ ότι το ίδιο χρειάζεται για τη συλλογική μας επιβίωση και εξέλιξη. Με αυτή την έννοια η εσωτερική αυτοπραγμάτωση μέσα από τη δράση επιτυγχάνεται γιατί θεωρούμε τη δράση αυτή χρήσιμη σε σχέση με κάποιους κοινωνικούς στόχους και δεν νοείται αυθύπαρκτη και άσχετη από την κοινωνική κοσμοαντίληψη.

Ο επονομαζόμενος “ορθός λόγος” εκτός από εργαλείο σκέψης αποτελεί και εργαλείο εσωτερικής νοητικής επικοινωνίας ανάμεσα σε τμήματα του νου, αλλά και εξωτερικής μέσω της γλώσσας. Το ότι φαίνεται να διέπει τις λειτουργίες επίλυσης προβλημάτων από τον ανθρώπινο νου, μέχρι τους πιθήκους, τα κοράκια και τα χταπόδια, υπαινίσσεται ότι αποτελεί παγκόσμιο κώδικα αναπαράστασης της θεμελιώδους κανονικότητας της πραγματικότητας που τα έμβια

όντα εξελίχθηκαν ώστε να προσλαμβάνουν. Μιας πραγματικότητας που ύπαρξη της αμφισβητείται και δεν αποδεικνύεται, αλλά η παραδοχή ότι υπάρχει μία ενιαία πραγματικότητα με πολλαπλές υποκειμενικές προσλήψεις μοιάζει να είναι η μοναδική παραδοχή βάσει της οποίας οποιαδήποτε σκέψη, αλληλεπίδραση ή δράση βγάζει νόημα στα πλαίσια μιας συνεκτικής κοσμοαντίληψης. Και με αυτή την παραδοχή, η γνώση για την υποτιθέμενη κοινή πραγματικότητα μπορεί να έχει συλλογικό χαρακτήρα. Το ισχυρότερο εργαλείο παραγωγής γνώσης στον καπιταλιστικό κόσμο είναι η επιστήμη αν και οι κατευθύνσεις έρευνας που λαμβάνει είναι ελεγχόμενες από εταιρικά ή κρατικά συμφέροντα.

Από την εποχή του Μπακούνιν, στα μάτια του οποίου η επιστήμη φάνταζε απελευθερωτικό εργαλείο για την ανθρωπότητα, έχουν μεσολαβήσει δύο παγκόσμιοι πόλεμοι και η κατασκευή χημικών και πυρηνικών όπλων, καθιστώντας σαφές ότι η επιστήμη στον κόσμο της εξουσίας δεν είναι ουδέτερη. Ταυτόχρονα οι συνέπειες της βιομηχανικής επανάστασης στη φύση και στην ανθρώπινη ψυχολογία θέτουν στο στόχαστρο κριτικής την τεχνολογία που συνεξελίσσεται με την επιστήμη. Η μεθοδολογία το ίδιο αποκρουστική, με αρρωστημένα πειράματα σε ζώα αλλά και σε ανθρώπους μέχρι την περίοδο της αποικιοκρατίας.

Ωστόσο, εξαιτίας της αποκεντρωμένης φύσης της έρευνας, σε αντίθεση με τα συγκεντρωτικά ιερατεία, κάθε επιστημονικό συμπέρασμα υπόκειται σε έλεγχο από διαφορετικούς ερευνητές και εργαστήρια. Ακριβώς για αυτό, η ακρίβεια και η ποιότητα της παραγόμενης γνώσης προσεγγίζει περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη συλλογική διεργασία σκέψης την αντικειμενικότητα. Για αυτό, ανεξάρτητα από την κριτική στην επιστήμη ως δομικό στοιχείο του συστήματος που εχθρευόμαστε, η παραγόμενη γνώση πρέπει να απαλλοτριώνεται, γιατί πολύ απλά ζούμε σε έναν ανταγωνιστικό κόσμο και η γνώση είναι δύναμη.

Θα παρατηρήσει κανείς ότι σχεδόν ταυτίζομαι σε κάποια σημεία με την κριτική του πρωτογονισμού, διαφωνώ όμως στο πρόταγμα γιατί πολύ απλά είναι ανέφικτο να πειστούν όλοι οι άνθρωποι να απαρνηθούν τη γνώση και τη δύναμη. Καθώς υπάρχει ευρεία διαφορετικότητα ψυχικών δομών και συμπεριφορικών προτύπων στο ανθρώπινο είδος, οποιαδήποτε επαναστατική διεργασία, στιγμιαία ή μακροπρόθεσμη, περιλαμβάνει βίαιη σύγκρουση και στη σύγκρουση η γνώση είναι δύναμη, όπως και η οπλική τεχνολογία που προκύπτει από αυτή. Με ακόντια δεν μπορούμε να επικρατήσουμε.

Η δύναμη της παραγωγής γνώσης λοιπόν σε μία επαναστατική αντιεξουσιαστική κοινότητα πρέπει να ελέγχεται συλλογικά, με κατευθύνσεις έρευνας σε πεδία όπως η αναστροφή των συνεπειών του βιομηχανικού πολιτισμού και όχι με βάση τα εταιρικά συμφέροντα, ενώ η δύναμη της κοινότητας πρέπει να επιβάλλεται σε όσους θέλουν να χρησιμοποιήσουν μεθοδολογίες έρευνας που καταστρέφουν το φυσικό κόσμο ή βασανίζουν αισθανόμενα όντα.

Στο σήμερα, είναι γεγονός πως μέσα σε αυτόν το μηχανισμό στυλοβάτη του εξουσιαστικού κόσμου που λέγεται επιστήμη, υπάρχουν ρωγμές. Και αναφέρομαι σαφώς στο γεγονός ότι η

παρατήρηση της κλιματικής αλλαγής, της έκτης μαζικής εξαφάνισης ειδών και η σύνδεσή τους με την ανθρώπινη δραστηριότητα, αποτελεί πλέον επιστημονικό τομέα. Και τα συμπεράσματα αυτά συγκρούστηκαν ευθέως με το κυρίαρχο βιομηχανικό και ενεργειακό λόμπι. Ταυτόχρονα πολλοί ερευνητές αναζητούν νέες τεχνολογίες για την ενεργειακή μετάβαση. Σίγουρα λοιπόν δεν είναι όλα απολύτως ελεγχόμενα και έτσι η αντιεπιστημονική κριτική δεν πρέπει να είναι μονολιθική. Η κριτική στον ρόλο της επιστήμης και στην καταστροφική τεχνολογία που παράγει πρέπει να συνυπάρχει με την αξιοποίηση της γνώσης που δημιουργείται. Η κριτική στο ιδεολόγημα της προόδου μπορεί να τεκμηριώνεται με επιστημονικά δεδομένα που αποδεικνύουν την κλιματική αλλαγή και την έκτη μαζική εξαφάνιση ειδών. Ταυτόχρονα, η επιστήμη που τόσο έχει τυραννήσει και τυραννά τα ζώα στα εργαστήρια της, αποδεικνύει ότι έχουν νου, συνείδηση, αίσθηση εαυτού και συναισθήματα. (π.χ. Ακόμα και στους εγκεφάλους εντόμων το γενετικό σχέδιο νευρωνικής αρχιτεκτονικής που σχετίζεται με τη λειτουργία της συνείδησης είναι όμοιο με το αντίστοιχο των ανθρώπων).

Κλείνω εδώ αυτήν τη σύντομη τοποθέτηση επί των θεωρητικών εργαλείων της διαλεκτικής, του ορθού λόγου και της συλλογικής γνώσης, σε μία βάση όχι εξιδανίκευσης και απολυτότητας, αλλά σχετικής και γόνιμης ως προς την ανακατεύθυνση των συλλογικών μας προτεραιοτήτων, αλλά και ανάλυσης των ατόμων, της κοινωνίας και των συνθηκών.

Με αυτά τα εργαλεία μπορούμε να αναδιαμορφώσουμε την επικοινωνία και να φέρουμε κοντά την ακατάπαυστη ταξική πάλη με την βιοκεντρική θεώρηση του κόσμου και την σεξουαλική απελευθέρωση, όπως την οραματίστηκαν οι αρχαίοι κυνικοί φιλόσοφοι. Μπορεί η κριτική μας να είναι βαθιά και οξεία σε κάθε πτυχή του κόσμου της εξουσίας, χωρίς όμως να καταστρέφει το ίδιο το όχημα στο οποίο επιβαίνει.

Επίπεδο πρακτικών

Πιάνοντας το νήμα από αυτά που γράφτηκαν προηγουμένως σε σχέση με την ανταγωνιστική φύση της υπάρχουσας ανθρώπινης κοινωνίας, όπου όπως και στο φυσικό κόσμο ή συμβίωση και η συνεργασία βρίσκονται σε διαλεκτική σχέση με τον ανταγωνισμό, θέλω να τονίσω την αναγκαιότητα της εξέλιξης σε επίπεδο πρακτικής (όπως και γνώσης) άρα και σε τεχνολογικό. Οι νέες τεχνολογίες πρέπει να αξιοποιηθούν σε επίπεδο υλικού εξοπλισμού, επικοινωνίας, συντονισμού και οργάνωσης, καθώς ότι δεν εξελίσσεται πεθαίνει σε έναν ραγδαία μεταβαλλόμενο κόσμο.

Όσο οι ιδέες και οι αξίες μας κατακτούν χώρο συνδιαμορφώνοντας το σύγχρονο κόσμο, τόσο και η υλική σύγκρουση σε κάθε πεδίο αντιπαράθεσης κερδίζει έδαφος. Ο αγώνας των εργατών για καλύτερο μισθό απελευθερώνει χρόνο, ο αγώνας για την προστασία της βιοποικιλότητας και η στάση ζωής της χορτοφαγίας επιτρέπει σε κάποιες ακόμα ελεύθερες υπάρξεις να επιβιώσουν, ο αγώνας για την ισότητα των φύλων δίνει σε όλο και περισσότερα άτομα να

εκφράζουν ελεύθερα τη σεξουαλικότητά τους. Ταυτόχρονα όμως δρουν και άλλες κοινωνικές δυνάμεις ωθώντας τη σύγχρονη κοινωνία σε άλλες κατευθύνσεις. Η συνολική κατεύθυνση είναι αυτή της γενικευμένης υποδοούλωσης, του καθολικού ελέγχου μέσω των ηλεκτρονικών μέσων επιτήρησης, της ραγδαίας υλοτόμησης των τροπικών δασών για να γίνουν καλλιέργειες που θα εκθρέψουν ζώα τα οποία εκτρέφονται φυλακισμένα για να γίνουν κρέας, η ατμόσφαιρα αλλάζει σύσταση σε μη αναστρέψιμο βαθμό, οι φασιστικές, ρατσιστικές, σεξιστικές απόψεις διαχέονται μέσω της κουλτούρας των social media.

Η συνολική αλλαγή που φαντάζει ανέφικτη, είναι ταυτόχρονα και πιο αναγκαία από ποτέ. Για αυτό οι επιμέρους μεταρρυθμιστικοί ή αιτηματικοί αγώνες πρέπει να βρουν την ολοκλήρωσή τους σε ένα αγώνα για συνολική αλλαγή, για επανάσταση. Όχι ως μία στιγμή αλλά ως μία διαρκή διαδικασία που περιλαμβάνει κάθε μορφή δράση.

Στον αγώνα αυτό, μέχρι τώρα παρατηρείται μία έμφαση στην επικοινωνία. Μία προσπάθεια διάχυσης των ιδεών κοινωνικά με βασικό εχθρό την απάθεια και την αδιαφορία. Πράγμα που σε έναν κόσμο δομημένο πάνω στην ταχύτητα της επικοινωνίας των σύγχρονων δικτύων, μάλλον μας δίνει μειονέκτημα, όταν αυτό που επικοινωνούμε είναι απλά μία ιδέα.

Μία πανάρχαια πρακτική που προσπαθεί να σπάσει αυτό το τείχος, είναι η προπαγάνδα με τη δράση. Ωστόσο, στον σύγχρονο κόσμο, η δυναμική ενός συμβολικού χτυπήματος με παράνομα μέσα είναι πεπερασμένη. Αυτό που κατά τη γνώμη μου λείπει είναι η οργανική σύνδεση με τους αγώνες που δίνονται. Η άμεση συμμετοχή σε κάθε αγώνα είναι το κλειδί της σύνδεσης μεταξύ τους, αλλά και της διάχυσης των ιδεών μας μέσω της πρακτικής εφαρμογής τους.

Για να έχει νόημα λοιπόν η οποιαδήποτε ιδέα, πέρα από το να προβάλλεται σε ένα μελλοντικό κόσμο, πρέπει να γειώνεται στο σήμερα μέσω υλικών επιτευγμάτων. Από ένα νικηφόρο αιτηματικό αγώνα μέχρι μία αντάρτικη ενέργεια που σαμποτάρει αποτελεσματικά μία κρατική πολιτική, που υπερασπίζεται ένα κομμάτι του φυσικού κόσμου, η μία κοινότητα μας απέναντι στην καταστολή. Όταν η δράση έχει υλικό αποτέλεσμα το μήνυμα της παύει να δείχνει γραφικό και γίνεται άμεσα διαχύσιμο.

Αντίστοιχα και σε επίπεδο βιοπορισμού που είναι και το σημαντικότερο, γιατί υπάρχει μία πρακτική που μπορεί να προεικονήσει αυτό που προτάσσουμε. Κοινότητες που παράγουν με σχετική αυτάρκεια τα προς το ζην είτε σε κατειλημμένο έδαφος, είτε στα πλαίσια εν εξελίξει επαναστατικών διεργασιών (Ζαπατίστας, Ροτζάβα), είτε ακόμα και σε ιδιόκτητο ή ενοικιαζόμενο έδαφος. Αυτού του είδους οι κοινότητες απελευθερώνουν το χρόνο των συμμετεχόντων από τη μισθωτή εργασία και δίνουν μία άμεση προοπτική για τον καθένα, άρα είναι διαχύσιμες. Και το σημαντικότερο, δίνουν το πειστικότερο επιχείρημα για τη ρεαλιστικότητα της αναρχικής κοινωνικής οργάνωσης.

Αποτελεί επίσης τον μόνο τρόπο να ζει κανείς με σεβασμό προς τη φύση και είναι ένα ορατό

παράδειγμα συνέπειας λόγου και δράσης. Η επιλογή αυτή έχει κατηγορηθεί ως αναχωρητισμός, αλλά στον σύγχρονο κόσμο της άμεσης διασύνδεσης με γρήγορες μεταφορές και επικοινωνίες, οι οικοκοινότητες μπορεί να έχουν άμεση και διαρκή επαφή με την υπόλοιπη κοινωνία, (πράγμα αναγκαίο λόγω των ανταλλαγών) αλλά και άμεση συμμετοχή σε εν εξελίξει αγώνες.

Κλείνοντας τη σύντομη ενότητα των πρακτικών, που η τεράστια ποικιλία τους δεν μου επιτρέπει να καινοτομήσω, θέλω να επαναλάβω ότι τα πάντα είναι χρήσιμα και δοκιμάζονται στην πράξη, αλλά απαιτείται σκέψη, συνέπεια και υπευθυνότητα ώστε να μην σπαταλάμε τους περιορισμένους πόρους μας (άνθρωποι, χρόνος), να εκπέμπουμε καθαρά μηνύματα και να μη δίνουμε λαβές για συκοφαντία του αγώνα μας. Και σε αυτό το σημείο γίνεται σαφής και η αναγκαιότητα του συλλογικού αυτοελέγχου, που αποτελεί οργανωτικό ζήτημα και θα κριθεί στην επόμενη ενότητα.

Επίπεδο οργάνωσης

Το ζήτημα της οργάνωσης έχει σπαταλήσει τόνους μελανιών και είναι θεμελιακό στην αναρχική σκέψη. Έχουν δοκιμαστεί τυπικές και άτυπες δομές, παρουσία και απουσία κανόνων και θεσμών. Από τις δυσκίνητες γραφειοκρατικές δομές μεγάλων αναρχοσυνδικαλιστικών οργανώσεων μέχρι την τυραννία “απουσίας” δομών και τις δυσδιάκριτες άτυπες ηγεμονίες, δεν φαίνεται να υπάρχει χρυσή συνταγή. Έτσι, οι επιτυχίες μας στο μαζικό συντονισμό συμβαίνουν μόνο όταν συντονίζεται το θυμικό μας (όπως η δολοφονία του Αλέξανδρου).

Παράλληλα με τη δυσκολία εφαρμογής κοινών κωδικών συντονισμού, η εμμονή με την ιδεολογική καθαρότητα και η αξιακή απολυτότητα, οδήγησε αμοιβαίους αλληλοαποκλεισμούς, που συνδυαστικά με φαινόμενα ενδοκινηματικής βίας συνθέτουν το σκληρό πλήθος αποδιοργάνωσης. Η θέση μου είναι ότι ο αλληλοαποκλεισμός και η διακοπή επικοινωνίας λόγω αξιακών διαφορών συνιστά αξιακή ασυνέπεια και αυτοακρωτηριασμό. Και εξηγούμαι με ένα παράδειγμα: Για μένα αποτελεί ύψιστη αξία ο σεβασμός στην ελευθερία και τη ζωή κάθε έμβιου όντος, αλλά αν αποκόψω τις επαφές με όσους τρώνε ζώα, τι προοπτικές διάχυσης έχει η αξιακή μου τοποθέτηση; Αν επιχειρήσουμε αποκλεισμό κάποιων σήμερα, αντιμετωπίζοντάς τους με εχθρότητα, αποκόπτουμε κάθε πιθανότητα διάχυσης, με αποτέλεσμα η συνήθεια τους να εξακολουθήσει να συμβαίνει. Άρα και η τροφοδοσία - χρηματοδότηση της αποκρουστικής αυτής βιομηχανίας. Η καθαρότητα λοιπόν θα ήταν απλά ένα ξέπλυμα συνείδησης και μία παραίτηση από την ανοιχτή πιθανότητα διάχυσης, με αρνητικές συνέπειες για το οικοσύστημα.

Θεωρώ ότι το ανάλογο του παραδείγματος μπορεί να εφαρμοστεί σε κάθε αξιακό ζήτημα που διχάζει αντί να ενώνει, και η καθαρότητα εν τέλει αποδεικνύεται ασυνεπής. Η μόνη εξαίρεση σε αυτό είναι η ξεκάθαρη στάση που πρέπει να υπάρχει απέναντι σε φαινόμενα ρουφιανιάς και έμφυλης ή μη φυσικής βίας εντός του κινήματος, διότι η βία αποτελεί αποδιορθωτικό παράγοντα.

Αναμφισβήτητα όμως, η ανικανότητα των αναρχικών να οργανωθούν σε μαζική κλίμακα έχει τις ρίζες της σε πιο θεμελιακές ελλείψεις. Υπήρξαν πολλές προτάσεις που επανέφεραν κάποιου είδους συγκεντρωτισμό εν ονόματι του συντονισμού, παραγνωρίζοντας την αξία της αποκέντρωσης. Και ενώ οι ιεραρχίες προσώπων απορρίπτονται από την πλειονότητα των σύγχρονων αναρχικών με κοινή αναγνώριση ότι η εξουσία διαφθείρει, αλλά και ευνοεί τους αμοραλιστές να αναρχιχθούν, η δομική ιεραρχία δεν έχει αμφισβητηθεί. Οι δομικές ιεραρχίες, δηλαδή η ομοσπονδιακή οργάνωση που συμπεριλαμβάνει ομάδες και υποομάδες, διατηρεί τον διαβρωτικό ανταγωνισμό για πολιτική ηγεμονία και συχνά οδηγεί στην διάσπαση και εκφυλισμό τέτοιων σχημάτων.

Στη συνέχεια λοιπόν θα καταθέσω μία οργανωτική πρόταση με στόχο τη διατήρηση της αποκέντρωσης με παράλληλη επίτευξη μαζικού συντονισμού και διάχυσης.

Σε αντίθεση με πολλές οργανωτικές προσπάθειες που ξεκινούν από πάνω προς τα κάτω, κατασκευάζοντας υπερδομές που φιλοδοξούν να εντάξουν ομάδες, συλλογικότητες και άτομα, η δική μου πρόταση ξεκινάει αντίστροφα. Ακριβώς επειδή η αποδοχή της ποικιλομορφίας ως συστατικό στοιχείο της αναρχίας δεν επιτρέπει έτοιμες συνταγές, πρέπει να παραδειγματιστούμε από την οργάνωση της έμβιας ζωής όπου τα κύτταρα συνεργάζονται και παράγουν δομές ανώτερης τάξης. Χωρίς κύτταρα δεν υπάρχουν πολυκύτταροι οργανισμοί.

Το κύτταρο λοιπόν της αναρχικής οργάνωσης είναι η κοινότητα. Χρησιμοποιώ σκόπιμα την έννοια της κοινότητας αντί της συλλογικότητας, ομάδας κτλ., διότι δηλώνει μία βαθύτερη μη τυποποιημένη ανθρώπινη συσχέτιση. Θεωρώντας την κοινωνικότητα του ανθρώπου ως ένστικτο που υπάρχει σε όλα τα πρωτεύοντα, αντιλαμβάνομαι ότι εντός μιας ολιγομελούς κοινότητας οι σχέσεις εξισορροπούν αυθόρμητα. Όταν οι άνθρωποι ταιριάζουν αξιακά και συναισθηματικά, συνήθως η συμβίωση είναι επιτυχής και η διαδικασία λήψης αποφάσεων συναινετική. Ωστόσο δεν ταιριάζουν όλοι με όλους. Για αυτό και χρειάζονται πολλαπλές κοινότητες ώστε να εκφράζουν διαφορετικές ιδιοσυγκρασίες και να εστιάζουν σε διαφορετικές πλευρές της κοινωνικής ζωής, της παραγωγής και του αγώνα, με διαφορετικά εσωτερικά χαρακτηριστικά. Η ύπαρξη ή μη κανόνων και δομών αντανακλά τις ανάγκες, τις προτεραιότητες και τις ιδιοσυγκρασίες ατόμων κάθε κοινότητας. Δεν πρέπει να αποτελεί κάποιου είδους φετίχ η στοιχείο ταυτότητας, καθώς ελευθερία σημαίνει και δυνατότητα να δοκιμάσεις στην πράξη ότι θεωρείς ότι ενισχύει τις πιθανότητες να επιτύχεις τους στόχους σου, σε επίπεδο κοινότητας, ατομικής αυτοεξέλιξης των μελών της, ισότητα συμμετοχής, εξωστρέφειας.

Σε δεύτερο επίπεδο οργάνωσης, προτείνω κάτι που έρχεται σε κάθετη αντίθεση με τις δομικές ιεραρχίες των ομοσπονδιών. Θεωρώ ότι ο σύγχρονος κόσμος επιτρέπει τη συμμετοχή των ατόμων σε πολλαπλές κοινότητες ταυτόχρονα, κάτι που δίνει τη δυνατότητα στο άτομο, να διευρύνει τους ορίζοντές της σκέψης και της δράσης του, αλληλεπιδρώντας με διαφορετικές ομάδες, πρόσωπα και καταστάσεις. Παράλληλα δίνει και τη δυνατότητα η κάθε κοινότητα να

διατηρεί ένα μίνιμουμ συμφωνιών ως προς την κατεύθυνση της ενασχόλησης και της δραστηριότητάς της, και την απελευθερώνει από εξαντλητικές συζητήσεις όπου το κάθε άτομο προσπαθεί να εκφράσει το maximum των θέσεων του μέσα από μία κοινότητα. Η συμμετοχή σε πολλαπλές κοινότητες επιτρέπει και την πλήρη έκφραση του ατόμου.

Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι μία τέτοια δομή, που αποκτά πλεγματικό χαρακτήρα αντί της δομικής ιεραρχίας, έχει και άμεσο όφελος σε επίπεδο εξισορρόπησης των σχέσεων εντός και εκτός κοινότητας. Πρώτον, έχει παρατηρηθεί, ότι άτομα με παραπάνω ενέργεια ή διάθεση συμμετοχής τείνουν να ηγεμονεύουν στο εσωτερικό μικρών ομάδων, και μία κουλτούρα ενθάρρυνσης πολλαπλών συμμετοχών μπορεί να οδηγήσει τα άτομα αυτά να εκφράζουν την ενέργειά τους σε πολλαπλές κοινότητες ταυτόχρονα. Έτσι διατηρείται μία εσωτερική ισορροπία δραστηριότητας στο εσωτερικό των κοινοτήτων που το επιθυμούν, γεννώντας περισσότερη ισότητα μεταξύ των μελών. Δεύτερον, η πλεγματική δομή μπορεί να μειώσει τις εσωτερικές αντιπαραθέσεις και συγκρούσεις, καθώς μειώνει την εσωστρέφεια της ομάδας και την συνακόλουθη συλλογική αυθυποβολή που οδηγεί σε απόλυτες θέσεις ως προς γεγονότα και καταστάσεις. Τέλος, το γεγονός ότι η εγγύτητα των σχέσεων σε μία πλεγματική δομή, απλώνεται ομοιόμορφα στο σύνολο, οδηγεί σε εξομάλυνση των αντιθέσεων και απόσβεση των συγκρούσεων καθώς για κάθε δύο πρόσωπα που αντιπαρατίθενται υπάρχουν πολλοί κοινοί σύντροφοι και των δύο να το αποτρέψουν. Φυσικά αυτό που περιγράφω ως πλεγματική δομή, υπάρχει ήδη σε ένα βαθμό, αλλά δεν έχει αξιολογηθεί η συνεισφορά της στην οργάνωση και δεν έχει αξιολογηθεί η προοπτική της εξάπλωσης της ώστε να γίνει στοιχείο της αναρχικής κουλτούρας αλλά και συνειδητή οργανωτική προτεραιότητα.

Το τρίτο επίπεδο οργάνωσης, αυτό του μαζικού συντονισμού, είναι η μεγαλύτερη πρόκληση, καθώς μέχρι στιγμής, ο αποκεντρωμένος συντονισμός καταφέρνει να είναι μαζικός μόνο σε ιδιαίτερες συγκυρίες και όχι σε μία διαρκή βάση. Οι περισσότερες προτάσεις μέχρι στιγμής, όπως έχουν διατυπωθεί σε απόπειρες ίδρυσης ομοσπονδιών, περιλαμβάνουν εκπροσώπηση, δομικές ιεραρχίες, ακόμα και δημοκρατικό συγκεντρωτισμό ενώ συχνά φιλοξενούν να μονοπωλήσουν το σύνολο της αναρχικής δραστηριότητας. Η εκπροσώπηση είναι εμφανές ότι δημιουργεί προνομιακές θέσεις για τους εκπροσώπους και η κριτική είναι κατατεθειμένη, με αποτέλεσμα ως αντίδοτο, να γειμίζουν ασφυκτικά αμφιθέατρα για τον προβληματικό συντονισμό μερικών εκατοντάδων ανθρώπων. Η προσπάθεια να εξασφαλιστεί η συναίνεση προκαλεί μία βραδεία και εξοντωτική διεργασία ενώ η αυθόρμητη ενστικτώδης κοινωνικότητα των περισσότερων ατόμων παύει να λειτουργεί σε τέτοιες περιστάσεις. Άμεση συνέπεια είναι τα άτομα αυτά να παγώνουν και να δυσκολεύονται να εκφραστούν, αφήνοντας χώρο στην ανάδειξη συγκεκριμένων ηγετικών φυσιογνωμιών με έντονη αυτοπεποίθηση και ρητορικές ικανότητες. Από την άλλη, ο δημοκρατικός συγκεντρωτισμός, (δηλαδή η επιβολή της πλειοψηφίας στη μειοψηφία), ως άμεση διαδικασία εξασφάλισης συναίνεσης, είναι ακόμα μία προβληματική διαδικασία. Ενέχει τον κίνδυνο διαμόρφωσης και παγίωσης υποομάδων, της πλειοψηφικής και των υπολοίπων μόνιμα αδικημένων. Είναι η διαδικασία που οδήγησε στην περιθωριοποίηση των Εβραίων στη ναζιστική Γερμανία από την πλειοψηφία των

“καθαρόαιμων” Γερμανών. Στη δική μας περίπτωση συνήθως απλά οδηγεί στη διάσπαση. Για την επίλυση των προαναφερθέντων οργανωτικών προκλήσεων χρειάζονται κάποιες συγκεκριμένες προτάσεις.

Καταρχάς, επειδή η αυθόρμητη κοινωνικοποίηση δεν δουλεύει σε μαζικό επίπεδο, χρειάζεται κάποιου είδους κοινή οργανωτική συμφωνία ρητά κατατεθειμένη. Αναμφισβήτητο το ακριβές περιεχόμενο της αποτελεί προϊόν συμφωνίας των κοινοτήτων που συμμετέχουν. Η συμφωνία αυτή πρέπει πρώτα να θέτει ρητά τη στοχοθεσία του συντονιστικού σχήματος. Σε αντίθεση με την μία ενιαία δομή για όλες τις περιπτώσεις, θεωρώ ότι χρειάζονται πολλαπλά συντονιστικά σχήματα για διαφορετικά ζητήματα τα οποία περιλαμβάνουν με αλληλοεπικαλυπτόμενο τρόπο διαφορετικούς συνδυασμούς συμμετεχόντων κοινοτήτων, ομάδων, ατόμων. Εν ολίγοις, η πλεγματική δομή είναι ωφέλιμο να διατηρείται και στο ανώτερο επίπεδο οργάνωσης για τους ίδιους λόγους.

Το δεύτερο συστατικό της κοινής συμφωνίας είναι η διαδικασία συζήτησης ώστε να αποφεύγεται η άνιση έκφραση μεταξύ των ατόμων. Δεν θα επεκταθώ επ’ αυτού καθώς είναι ζήτημα της κάθε δομής πώς θα διαμορφώσει τη διαδικασία.

Το τρίτο και ουσιαστικότερο χαρακτηριστικό της κοινής συμφωνίας είναι η διαδικασία ταχείας εξασφάλισης συναίνεσης στη λήψη αποφάσεων, όταν αυτό απαιτείται. Ο κανόνας της πλειοψηφίας πρέπει να εμπλουτιστεί με μία αρχή ανταμοιβής της συναίνεσης, ώστε να αποφεύγονται καταστάσεις παγίωσης μειοψηφιών που οδηγούν στη διάσπαση, όπως π.χ. η ανταμοιβή των μειοψηφούντων σε μία επόμενη ψηφοφορία με διπλή ψήφο. Με αυτή τη μορφή, η πλειοψηφική διαδικασία δεν συνιστά επιβολή αλλά ανταλλακτική σχέση.

Τα τρία αυτά χαρακτηριστικά δεν επαρκούν στο σύγχρονο ανταγωνιστικό γρήγορο κόσμο, όπου εχθρός συντονίζεται ταχύτατα αξιοποιώντας τις σύγχρονες τεχνολογίες δικτύωσης. Για αυτό και εμείς πρέπει να δημιουργήσουμε οργανωτικές αποκεντρωμένες διαδικτυακές πλατφόρμες μαζικού συντονισμού, οι οποίες να εξασφαλίζουν άμεση δυνατότητα απόφασης όταν αυτό χρειάζεται. Οι υπάρχουσες τεχνολογίες κρυπτογραφίας, ανωνυμίας και ομότιμων δικτύων, μπορούν ασφαλώς να δώσουν πνοή σε τέτοιου είδους εγχειρήματα, όχι για να υποκαταστήσουν την απευθείας επαφή, αλλά για να καλύψουν το κενό του παραδοσιακά ανέφικτου.

Οι δυνατότητες που ανοίγει ένας τέτοιου επιπέδου μαζικός συντονισμός είναι πολλαπλές. Καταρχάς, μπορεί να αποτελέσει ένα παράδειγμα μαζικής οργάνωσης χωρίς εξουσία και κεντρική αρχή, που μπορεί να πείσει ότι το όραμα μας είναι εφικτό. Δεύτερον, μπορεί να μαζικοποιήσει την αντίσταση σε τέτοιο βαθμό που να καταστήσει ξανά τη νίκη σε ένα πόλεμο με το κράτος ρεαλιστικό ενδεχόμενο. Τρίτον, μπορεί να δώσει παγκόσμια διάσταση στο συντονισμό και να υπερβεί τα τοπικά σύνορα. Τέταρτον, μπορεί να συμβάλλει στην αυτοδιαχείριση ενός καλύτερου κόσμου, λαμβάνοντας κοινές αποφάσεις, ώστε να

αποτρέπονται φαινόμενα ανταγωνισμού των κοινοτήτων για τους φυσικούς πόρους (όπως κάνουν σήμερα οι εταιρείες) και να μειώνει το καταστροφικό αποτύπωμά του ανθρώπου στο φυσικό περιβάλλον. Τέλος, η πλεγματική φύση των δομών που συγκεντρώνουν δύναμη, αποτρέπει τις πολεμικές συρράξεις, σε αντίθεση με τις κρατικές δομές.

Εν πάση περιπτώσει, επειδή η φαντασία μου οργιάζει και επειδή οι προβλέψεις για κάτι που προς το παρόν ανήκει στη σφαίρα της φαντασίας είναι παράτολμες, κάπου εδώ κλείνω την τελευταία ενότητα.

Επίλογος

Αρκετά από όσα έγραψα φαντάζουν πολύ μακρινά, όπως κάθε ιδέα κατά τη σύλληψη της. Η ενδεχόμενη υλοποίηση τους και η επίτευξη των στόχων που τέθηκαν, θα είναι αποτέλεσμα της κοινωνικής χαοτικότητας, της συνισταμένης των ατομικών θελήσεων και χρόνου.

Γιάννης Μιχαηλίδης, φυλακές Μαλανδρίνου, 9/6/2022